

Obrazložitev Akta o metodologiji za določitev regulativnega okvira za elektrooperaterje

Agencija za energijo (v nadaljevanju agencija) je na podlagi drugega odstavka 109. člena Zakona o oskrbi z električno energijo (Uradni list RS, št. 172/21, v nadaljevanju ZOEE) zadolžena za izdajo Akta o metodologiji za določitev regulativnega okvira za elektrooperaterje (v nadaljevanju: akt).

Z aktom se določa metodologija za določitev regulativnega okvira za elektrooperaterje, ki temelji na metodi reguliranega letnega prihodka in reguliranih omrežnin. Omenjena metoda zagotavlja operaterjem pokritje vseh letnih upravičenih stroškov, vključno z reguliranim donosom.

Akt sestavljajo tri smiselno zaokrožena poglavja, v katerih so zajete splošne določbe, metodologija za določitev regulativnega okvira ter prehodne in končne določbe.

Sestavni del akta so tudi priloge, ki določajo:

- faktor individualne stroškovne učinkovitosti,
- tehtani povprečni strošek kapitala za izračun reguliranega donosa na sredstva,
- obrestno mero za obrestovanje presežka ali primanjkljaja omrežnine,
- minimalne standarde kakovosti oskrbe in raven opazovanja posameznih parametrov kakovosti oskrbe,
- shemo upravičenja stroškov raziskav in inovacij,
- izračun kazalnikov uspešnosti za potrebe odobritve enkratne spodbude na podlagi uspešnosti projektov na področju pametnih omrežij,
- opredelitev parametrov sheme spodbud za reguliranje učinkovitosti naložb v pametna omrežja na podlagi ključnih kazalnikov uspešnosti.

V nadaljevanju povzemamo glavne spremembe, ki so vključene v osnutek akta glede na veljavno metodologijo za določitev regulativnega okvira:

1. Regulativno obdobje

Regulativno obdobje se s treh let podaljša na pet let, vendar se za leto 2023 določi enoletno regulativno obdobje, ki traja od 1. januarja 2023 do 31. decembra 2023.

2. Stroški delovanja in vzdrževanja

Spremenjena je delitev stroškov delovanja in vzdrževanja, pri čemer se je načeloma zasledoval cilj, da se nenadzorovani stroški delovanja in vzdrževanja pokrivajo z namenskimi drugimi prihodki. Osnova za določitev nadzorovanih stroškov delovanja in vzdrževanja za regulativno obdobje od 1. januarja 2023 do 31. decembra 2023 so povprečni realizirani stroški obdobja 2018-2020, ugotovljeni v skladu s kriteriji v aktu. Distribucijska podjetja in sistemski operater morajo pri nadzorovanih stroških delovanja in vzdrževanja stroškovno učinkovitost izboljšati še za faktor individualne učinkovitosti. Posodobljene so tudi formule za izračun vpliva inflacije in učinkovitosti pri izračunu nadzorovanih stroškov delovanja in vzdrževanja.

Glede na pripombe v javni obravnavi sta v izračun nadzorovanih stroškov delovanja in vzdrževanja vključeni sprememba omrežja in število uporabnikov tudi za leti 2021 in 2022.

Nenadzorovani stroški delovanja in vzdrževanja se obravnavajo zelo ozko. Za regulativni obdobje od 1. januarja 2023 do 31. decembra 2023 in 1. januarja 2024 do 31. decembra 2028 so nenadzorovani stroški delovanja in vzdrževanja še prevrednotovalni poslovni odhodki v zvezi s terjatvami do kupcev iz naslova omrežnine, stroški članarin, kjer je obvezno članstvo predpisano z uredbami Evropske unije, ter stroški in odhodki pametnih omrežij, ki nastanejo zaradi vzdrževanja in obratovanja teh sredstev. Po preteku tega obdobja pa so navedeni stroški in odhodki nadzorovani stroški delovanja in vzdrževanja oziroma drugi upravičeni stroški v skladu s kriteriji za priznavanje stroškov.

3. Faktor individualne stroškovne učinkovitosti

Za distribucijska podjetja je faktor individualne stroškovne učinkovitosti določen na podlagi rezultatov študije »Primerjalna analiza učinkovitosti dejavnosti distribucije električne energije v obdobju 2009–2020«, ki jo je v januarju 2022 izvedla Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, Center poslovne odličnosti (v nadaljevanju Primerjalna analiza 2009-2020).

Faktor individualne stroškovne učinkovitosti za sistemskega operaterja se določi kot uteženo povprečje treh ključnih kazalnikov, in sicer za kakovost napetosti, za izgube in za izkoriščenost prenosne zmogljivosti.

4. Reguliran donos na sredstva

Za izračun reguliranega donosa na »stara sredstva« (tista, ki so predana v uporabo pred vključno 31. decembrom 2020) se upošteva individualni tehtani povprečni strošek kapitala, ki se določi na podlagi faktorja individualne stroškovne učinkovitosti iz prejšnje točke in tehtanega povprečnega stroška kapitala pred obdavčitvijo.

5. Raziskave in inovacije

Spremenjen je postopek za prijavo projekta v shemo upravičenja stroškov raziskav in inovacij. Vloga za kvalifikacijo projekta je sestavljena iz dveh delov. Agencija po prejemu popolnega prvega dela vloge (osnovna prijava) pisno povabi elektrooperaterja k oddaji drugega dela vloge (razširjena prijava). Če agencija na podlagi osnovne prijave ugotovi, da projekt ni v skladu z namenom in cilji sheme raziskav in inovacij, elektrooperaterja ne povabi k oddaji razširjene vloge. Prilagojeni so roki v postopku in prijavna dokumentacija. Temu ustrezno je spremenjena tudi Priloga 3.

Med nameni in cilji projektov sheme upravičenja stroškov raziskav in inovacij so dodani preizkusi lokalne dinamične omrežninske tarife za energijo za distribucijsko omrežje na podlagi prostovoljnega sodelovanja odjemalcev. Ukinjeni so pilotni mehanizmi obračunavanja omrežnine, ki bodo prešli v sistemsko ureditev nove metodologije za obračunavanje omrežnine.

6. Reguliranje na podlagi uspešnosti naložb v pametna omrežja

Uvaja se celovito reguliranje upravičenih stroškov na podlagi uspešnosti naložb v pametna omrežja, ki temelji na omejenem naboru ključnih kazalnikov uspešnosti. Cilj tovrstnega reguliranja je med drugim tudi maksimiranje koristi zadevnih naložb. Ključni kazalniki uspešnosti se delijo na ključne kazalnike pripravljenosti in ključne kazalnike učinkovitosti. Prvi so uporabljeni kot pogoj za vrednotenje ključnih kazalnikov učinkovitosti, ki naslavljajo najmanj naslednja področja (vendar ne nujno vsa za posameznega elektrooperaterja): izkoriščanje prožnosti, izkoriščenost zmogljivosti omrežja, povečanje prenosne zmogljivosti, zmogljivost gostovanja in raven integracije razpršenih elementov, kakovost napetosti, izgube, življenjska doba sredstev, natančnost napovedi, zagotavljanje informacij zainteresiranim deležnikom v realnem času, odprtost do inovacij tretje strani in okoljski vplivi. Kazalniki so skrbno izbrani na način, da so čim bolj tehnološko nevtralni, da je zagotovljena povezava med naložbami v pametna omrežja in učinki in da naslavljajo vse tiste tehnične vidike, kjer utemeljeno pričakujemo neto koristi oziroma napredek. Pri izbiri kazalnikov je upoštevana tudi stopnja tehnološkega razvoja elektrooperaterjev, zato je npr. nabor ključnih kazalnikov pripravljenosti obsežnejši za distribucijskega operaterja, za systemskega operaterja pa je istovrstni kazalnik pripravljenosti nastavljen na naprednejšo raven tehnološkega razvoja. Če je posamezno področje kazalnikov že naslovljeno z regulativno spodbudo (npr. področje izgub v distribucijskem omrežju), kazalnik ne vpliva na upravičene stroške v okviru reguliranja upravičenih stroškov na podlagi uspešnosti naložb v pametna omrežja. Enako velja za kazalnike, ki so vključeni v določitev faktorja individualne stroškovne učinkovitosti za systemskega operaterja.

Obtežitev kazalnikov je v izhodišču za prvo regulativno obdobje povsem enakomerno, nato pa je za obdobje drugega regulativnega obdobja predvidena ustrezna prilagoditev uteži na podlagi kriterijev iz akta.

Izbrani kazalniki pokrivajo tudi področja, opredeljena za spremljanje v metodologiji za pripravo razvojnih načrtov elektrooperaterjev. Reguliranje se izvaja tako z javno objavo podatkov kot tudi z vplivom na upravičene stroške elektrooperaterja, ki v prvem letu regulativnega obdobja še ne učinkuje, v drugem letu se lahko odrazi izključno kot nagrada, v nadaljevanju pa se bo lahko odrazil v odvisnosti od odstopanj od osnovnice oziroma od minimalnih standardov pripravljenosti tako kot nagrada kot tudi penale (slednje če bo do takrat zagotovljena ustrezna normativna podlaga). Na upravičene stroške distribucijskega operaterja vpliva tudi raven pripravljenosti oziroma njeno odstopanje na področju obdelave podrobnih merilnih podatkov in zagotavljanja podatkovnih storitev. Za vrednotenje ključnih kazalnikov bo agencija zahtevala od elektrooperaterjev in distribucijskih podjetij predložitve vseh potrebnih vhodnih podatkov, kakovost podatkov pa zagotavljala z nadzornimi pristojnostmi.

Reguliranje na podlagi uspešnosti naložb bo z vidika naslovljenih področij in učinkovanja reguliranja na upravičene stroške postopno, prav tako pa bo na podlagi analize učinkov po potrebi tudi prilagajano (adaptivno reguliranje).

Na podlagi javne obravnave akta so bile na podlagi prejetih pripomb, analiz in izvedenega usklajevalnega procesa z elektrooperaterjema in distribucijskimi podjetji opravljene obsežne izboljšave kazalnikov, določene kazalnike, za katere so bile ugotovljene pomanjkljivosti v zasnovi oziroma bi njihovo spremljanje povzročalo nesorazmerne aktivnosti ali stroške oziroma ne bi prinašalo pričakovanih koristi (npr. natančnost napovedi, okoljski vplivi), pa smo iz procesa spremljanja in reguliranja odstranili. Optimizacija je vključevala tudi usklajevanje z že vzpostavljenimi procesi poročanja na nacionalni ravni (npr. področje kibernetске varnosti) ter poenotenje področnih kazalnikov za oba elektrooperaterja, kjer je bilo to mogoče (področja izgube, kakovost napetosti, izkoriščenost omrežja, življenjske dobe sredstev).

7. Stroški električne energije za izgube v omrežju

Pri določitvi stroškov električne energije za izgube v omrežju se za določitev načrtovane letne cene upošteva 75-odstotni delež cene za pasovno energijo (prej 70-odstotni) in 25-odstotni delež cene za vršno energijo (prej 30-odstotni). Sprememba deležev izhaja iz zadnjih podatkov o porabi električne energije ter sledi trendu implementacije višje stopnje prilagajanja odjema znotraj dneva. Sprememba hkrati pozitivno vpliva na nižanje stroškov električne energije za izgube v omrežju.

Agencija je zaradi negotovosti in hitrih sprememb na trgu z električno energijo s prehodno določbo za leto 2023 skrajšala obdobje, v katerem se izračunava povprečje cen električne energije, in določila načrtovano ceno električne energije za izgube v omrežju tako, da so upoštevana čim bolj aktualna dogajanja na energetskih borzah.

8. Kakovost oskrbe

Posodobljene so vrednosti ciljne ravni neprekinjenosti napajanja, ki zagotavljajo spodbudo za nadaljnje izboljšanje, še posebej na ruralnih območjih.

9. Viri za pokrivanje upravičenih stroškov

Določbe glede virov za pokrivanje upravičenih stroškov se je uskladilo z določbami ZOEE, in sicer je odstopanje od regulativnega okvira preteklih let upoštevano v okviru omrežnine. Nadalje se v izračunu odstopanja od regulativnega okvira za posamezno leto upoštevajo ostali prihodki od prodaje, ostali poslovni prihodki in ostali drugi prihodki v višini, kot je bila načrtovana v odločbi za regulativni okvir.

10. Prehodne določbe

Določena je znižana priznana stopnja donosnosti za leto 2022, ki je določena na podlagi 4. člena Zakona o nujnih ukrepih za omilitev posledic zaradi vpliva visokih cen energentov (ZUOPVCE). Zaradi nepričakovanih tržnih razmer na trgu se za leto 2021 ne prizna spodbuda zaradi prihrankov pri ceni električne energije za izgube v omrežju. Navedena spodbuda je bila uvedena za normalne tržne razmere, ker pa so se cene električne energije na trgu spremenile, bi upoštevanje te spodbude dodatno obremenjevalo končne odjemalce.

Agencija je ob upoštevanju 409. člena (Uradni list RS, št. 60/19 – uradno prečiščeno besedilo, 65/20, 158/20 – ZURE, 121/21 – ZSROVE, 172/21 – ZOEE, 204/21 – ZOP in 44/22 – ZOTDS, v nadaljevanju EZ-1) predlog akta objavila na svoji spletni strani in povabila predstavnike zainteresirane javnosti k dajanju pripomb k predlogu splošnega akta. V okviru javne obravnave, ki je potekala od 1. julija 2022 in je bila zaključena 19. avgusta 2022, je agencija prejela pripombe petih predlagateljev – GIZ distribucije EE, ELES d.o.o., SODO d.o.o., GEN-I d.o.o. in Landis+Gyr d.o.o.

Predlagatelji so posredovali 157 pripomb, od tega je agencija 50 pripomb upoštevala v celoti, 33 pripomb delno, 42 pripomb je zavrnila in pri 30 pripombah je odgovorila s pojasnilom. Od dveh pripomb pa so predlagatelji odstopili.

Akt bo začel veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

V Mariboru, 21. 9. 2022